

Nr 30.

Av herr Forslund m. fl., *angående lärares användande till annan tjänstgöring vid skolorna än undervisning och därmed sammanhängande uppgifter.*

Enligt nu gällande bestämmelser ha lärare vid realskolor, kommunala mellanskolor och därmed jämförliga skolor samt vid undervisning i folkskolans klasser 3—8 en maximitjänstgöring av 30 veckotimmar i skolan. För småskollärarinnorna är tjänstgöringen i regel högst 28 veckotimmar, och för lektorer är tjänstgöringen ännu mindre. Efter vederbörligt medgivande kunna lärare i läroverk och liknande skolor utöver den obligatoriska maximitjänstgöringen i skolan åtaga sig annan undervisning med högst 8 timmar per vecka samt lärare i folkskolor med högst 10 timmar per vecka. Sådan extra tjänstgöring, som givetvis i vissa fall kan medföra ett betydande tillskott till vederbörandes ordinarie inkomster, torde för närvarande icke kunna undvaras, då skolorna i större eller mindre utsträckning ha behov av timlärare. Samtidigt måste man dock konstatera, att skolorna kräva allt mera av den fasta lärarpersonalen — icke endast i fråga om effektiv undervisning utan även på grund därav, att skolorna under den senaste tiden fått en hel mängd nya uppgifter. Här kommer i första rummet skolans socialpedagogiska verksamhet. Skolledningarna ha behov av lärarnas medverkan vid anordnandet av allmän barnbespisning, t. ex. vid upptagandet av måltidsavgifter, redovisning av dessa och av ransoneringskuponger, vaktjänstgöring under måltiderna m. m. Skolans utvidgade hälsovård och skolans samarbete med folktandvården kräver i viss mån lärarnas medverkan. Vid en del skolor förekommer utdelning av skor och kläder åt behövande barn. En annan uppgift av betydelse är skolans yrkesvalsrådgivning. Därjämte kommer, att krisförhållandena medfört ökat arbete för lärarna. Skolorna ha en mängd insamlingar och försäljningar för välgörande ändamål. Utrymningsförteckningarna skola ständigt hållas aktuella o. s. v. Den fysiska fostran i skolan med friluftsverksamhet och sport kräver ökade insatser av lärarpersonalen, icke minst vid organisationen därav. Det skall villigt erkännas, att många av skolans reformer tillkommit på lärarnas initiativ och under deras medverkan, och många lärare nedlägga dagligen ett intensivt, självupppoffrande arbete för den verksamhet, som här berörs. Vid större skolor avdelas ibland särskilt intresserade lärare för vissa dylika uppgifter, men vid flertalet skolor

måste sådana uppgifter vid sidan av den egentliga undervisningen fördelas på lärarna eller handhavas av samtliga lärare gemensamt. Av organisatoriska och framför allt ekonomiska skäl kan man vid de allmänna skolorna icke heller i regel anställa särskild arbetskraft för dessa uppgifter. Dessa arbetsuppgifter utanför den egentliga undervisningen ha också i ett flertal fall stor betydelse för de ungas fostran till medborgare i ett demokratiskt samhälle och böra därför, i den mån de icke kräva specialutbildning, handhavas av lärarna.

Man kan dock icke komma ifrån att denna i och för sig betydelsefulla verksamhet i många fall inkräktar på undervisningen och att undervisningstid i många fall tages i bruk för verksamhet av här omfördämd art. Särskilt gäller detta sådana moment av verksamheten, då lärarna för uppgiftens genomförande måste stå i kontakt med samtliga elever, t. ex. upptagande av måltidsavgifter och ransoneringskuponger, utdelning av märken och dylikt, som skall försäljas, anmälningar till av skolan organiserade tävlingar, delgivning av föreskrifter för utfärder under friluftsdagar etc. Sådant sker i stor utsträckning på undervisningstid.

Någon gång ifrågasätter man också från lärarhåll, om lärarna ha skyldighet att utöver sin maximitjänstgöringstid fullgöra här omtalade uppgifter, och då dessa frågor icke reglerats genom författningsbestämmelser, har fullgörandet härav i regel förlagts till undervisningstid.

Samhället har också ökade krav på samarbete mellan hemmen och lärarna, och det vore därför betydelsefullt, att någon del av lärarnas tjänstgöringstid kunde reserveras för detta ändamål. I en del skoldistrikt och en del högre skolor ha lärarna en bestämd mottagningstid varje vecka, då föräldrarna kunna träda i förbindelse med lärarna utan att de behöva ha en känsla av att de besvära. Lägges denna mottagningstid, såsom i regel är fallet, till annan tid än kvällstid, är den dock av ringa värde, då föräldrarna i regel ej äro lediga och därför ej kunna använda sig därav. Därjämte torde det vara ovisst, om skolledningarna ha laglig befogenhet att föreskriva sådan mottagningstid för lärare i allmänhet utöver maximal tjänstgöringstid.

Den moderna undervisningsmateriel, varmed skolorna numera utrustas, kräver också särskild tillsyn och vård. Vid en del skolor svarar rektor, överlärare eller tillsyningslärare eventuellt med biträde av någon lärare för vården av materielen. I en del fall synes det dock vara behöfligt, att avsevärd tid ägnas åt denna uppgift. Såvitt kan bedömas, torde skolledningarna icke heller i detta fall lagligen kunna ålägga lärarna att utöver fastställd maximitjänstgöringstid ägna viss tid per vecka åt materielens vård.

Skolans utveckling från 1800-talets undervisningsskola till 1900-talets allsidigt fostrande medborgarskola måste medföra, att lärarnas tjänstgöring måste anpassas efter denna utveckling, därest den icke skall stagnera. Man torde också behöva omlägga lärarnas utbildning så, att den kan fylla den moderna skolans allsidiga krav. Denna fråga bör emellertid upptagas i ett

större sammanhang. Vad man nu däremot skulle kunna lösa, är den här ovan berörda frågan om lärarnas tjänstgöringstid, och det torde av vad som ovan anförts vara önskvärt att i nu gällande tjänstetidsbestämmelser snarast möjligt måtte vidtagas sådan ändring, att en viss del av lärarnas tjänstgöringstid skall kunna disponeras för här berörd verksamhet, därest skolledningen finner lärarnas medverkan behöfvig. Huruvida tiden härför skall tagas från den nuvarande tjänstgöringstiden, t. ex. uttagas i form av fyllnadstjänstgöring för lärare med icke full undervisningstid, eller om lärarnas tjänstgöringstid per vecka skall något utökas torde bliva föremål för närmare undersökning.

På grund av vad sålunda anförts få vi hemställa,

att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag till nästa års riksdag angående tjänstgöringstidens omfattning för lärare vid under skolöverstyrelsen stående skolor med hänsyn tagen till det i motionen framförda önskemålet, att en del av lärarnas tjänstgöringstid i skolan skall kunna disponeras för annan tjänstgöring vid skolan än undervisning eller därmed direkt sammanhängande uppgifter.

Albert Forslund.

David Norman.

Bengt Elmgren.

Gustaf Fahlander.

Sven Larsson.

Emil Näsström.

Verner Söderkvist.

Bernhard Nilsson.

Anna Sjöström-Bengtsson.

S. G. W. Wahlund.

Anton Eklund.

Ruben Wagnsson.

Å. Holmbäck.